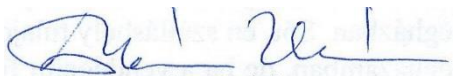

Javaslat a
„A Pápai Tanítóképző”
települési/tájégségi/ágazati²
értéktárba történő felvételéhez

Készítette:
Dr. Kovács Zoltán (név)

(aláírás)
Pápa, 2021. 10.05. (település, dátum)
(P. H.)

² Kérjük, húzza alá a megfelelőt.

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve: Dr. Kovács Zoltán
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Dr. Kovács Zoltán
Levelezési cím: 8500 Pápa, Fő u. 19.
Telefonszám:
E-mail cím: kovacs.zoltan@fidesz.hu

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: **A Pápai Tanítóképző**
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:³:

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

a szakterületi besorolás indokolása:

1896-ban elődeink előrelátó és felelősségteljes megfontoltsággal hozták létre Pápan az Állami Tanítóképző Intézetet. Pápa iskolavárosi voltához hozzátartozott a tanítóképző oktatóival, növendékeivel, internátusával. A régió tanítóinak sokaságát nevelte fel, olyan tanítókat, akik ezrek sokaságának adták át a tudomány alapjait, vagy akik a tanítói diplomára építve a tudományterületek elismert szakértőivé váltak.

3. A nemzeti érték a magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó érték:

- igen
amely nemzetiség:⁴
- nem**

4. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: Pápa városa

5. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

- települési**
- tájegységi
- ágazati

amely értéktár neve: Pápai Települési Értéktár

6. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása, a megjelölt szakterületi kategória indokolása (amennyiben nemzetiséghez kapcsolódó érték, a nemzetiségi vonatkozások, a nemzetiséghez való kötődés bemutatása):

³ Egy szakterületenkénti kategória megjelölése lehetséges.

⁴ Kérjük, jelölje és nevezze meg, amennyiben magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó az érték.

A tanítóképzés története az elmúlt évszázadokra nyúlik vissza és szorosan összefügg a református kollégium, majd a református főiskola működésével. A kollégium végzett tanulói közül sokan lettek tanítók a múlt századokban, de még nem volt szó tervszerű tanítóképzésről. A dunántúli református egyházkerület vezető egyházi és világi tagjai 1849-től folytattak olyan tevékenységet, amely arra irányult, hogy a városban az új idők követelményeinek megfelelő tanítóképzés is gyökeret verhessen. Az 1886/87-es iskolai évtől önálló tanítóképzőt állítottak fel. A nagy reményekkel indított intézet azonban mindössze négy évet élt, mert 1890-ben a református egyházkerület anyagi okok miatt a további tevékenységét megszüntette.

A pápai református tanítóképző bezárása és a képzés megszüntetése fellobbantotta a népiskolai tanítóhiány felszámolásának igényét. A vallás- és közoktatási miniszter 32819/1896. számú, a veszprémvármegyei királyi tanfelügyelőségnek küldött leirata intézkedett a tanítóképző-intézet felállításáról. „Pápa rendezett tanácsú város képviselőtestületének f.évi április hó 25-én 46. kgy. sz.a. hozott és Veszprémvármegye törvényhatósága által május hó 12-én 173. számú végzésével szabályszerűen megerősített határozatában foglalt ajánlatoknak elfogadása mellett, Pápán az 1896/7 tanév elején magyar tannyelvű, magyar kir. tanítóképző-intézetet állítok.”

Az intézet igazgató-tanácsa 1896. október 21-én tartotta meg alakuló ülését Vargyas Endre megyei tanfelügyelő elnökletével, aki a tanács tagjainak bemutatta Szováthy Lajost, az intézet első igazgatóját. Az intézetben a rendszeres tanítás 1896. november 3-án kezdődött el. A város képviselőtestülete vállalta, hogy a tanítóképző intézet felépítéséig a működéshez szükséges elhelyezéséről a saját költségén gondoskodik, így bérbe vette a református egyházkerület tulajdonát képező, 1793-ban épült Főiskola utcai (ma Petőfi utca) kétemeletes, úgynevezett Ó-kollégium egy részét. Az állami tanítóképzés tehát abban az épületben kezdődött Pápán, amelyben többek között sok neves hazánkfi: Jókai Mór, Petőfi Sándor, Orlay Petrich Soma, Eötvös Károly, Thaly Kálmán, Kerkápoly Károly szerezte meg a pályafutásukhoz szükséges alapismereteket.

A következő években az intézet tanulóiújúsága nem várt ütemben szaporodott. Az 1899-1900-as iskolai évben már az egész Ó-kollégiumot betöltötte a növendékek serege, mivel közben párhuzamos osztályok nyíltak. A kezdeti elég mostoha elhelyezésű évek után 1899-ben megindult az intézeti építkezés előkészítése és megkezdése, majd egy esztendő múlva, 1900-ban fel is épült a végleges és a messze jövőnek szánt „otthon”.

Az intézet igazgatóinak mindegyike sokat fáradozott az intézet jó hírnevének gyarapításáért: a benne folyó munka szervezésében példamutató tevékenységet végeztek, egyébként is országosan élen járó, kimagasló pedagógusok voltak, olyan egyéniségek, akik a tanítóképzés ügyét mindennél fontosabbnak tartották és egyéni életüket sem kímélve szolgálták. Ők valóban a fejlődés szolgálatának élharcosai voltak.

Szováthy Lajos (1896-1902), Láng Mihály (1902-1904), Pethes János (1904-1913), Kötse István (1913-1921), Sarudy Ottó (1921-1923), Szarka Lajos (1923-1933), Kraft József (1933-1934), Szemerédi János (1934-1938), Csekő Árpád (1938-1945), Zala István (1945-1946), Dr. Csoknyai József (1946-1958), Baksa József (1959)

A növendékek felvételét kérelem alapján döntötték el, amely csak a növendék zenei hallása és testi egészségi állapota megfelelése esetén vált végérvényessé.

A tantárgyakat kezdettől fogva úgy állították össze, hogy a kellő elméleti és gyakorlati tudást minden növendék elsajátíthassa. 1925-ig négyéves képzés folyt, a közismereti

tárgyak mellett lélektant, neveléstant, módszertant, neveléstörténetet és iskolaszervezetant tanultak. Az oktatás legfontosabb műhelye a gyakorlóiskola volt. Minden növendék hospitált és nagy élmény volt számukra a gyakorlóiskolai tanítók munkája, mert azok a tanításnak nemcsak tudói, hanem szinte művészei voltak.

Az intézeti nevelésben jelentős szerep jutott a mezőgazdasági munkának, azon belül a gyümölcsfanevelésnek, a konyhakertészetnek és méhészetnek is.

A tanítóképző intézet fennállása óta mindig szó volt arról, hogy a továbbfejlesztése, magasabb szintre emelése elkerülhetetlen. A tanári kar kezdetől fogva e gondolat híve volt, sokat fáradoztak az adottságok jobb, eredményesebb kihasználásáért. Pár évtized múlva az intézet olyan képet mutatott, mint a serdülő, aki kinötte a ruháját.

1903-ban az intézet tanári kara memorandumot terjesztett fel Széll Kálmán, akkori miniszterelnökhöz, az intézettel kapcsolatban létesítendő gyermekvédelmi intézmények tárgyában. A terjedelmes irat alapos, pedagógiai szempontból is kifogástalan elképzelést tartalmazott, melyre valószínűleg még csak választ sem kaptak, mert annak semmi nyoma nem lelhető fel. A következő évben gazdasági szaktanítóképzés megteremtésén fáradozott Láng Mihály igazgató, ismét sikertelenül.

Az intézet állami továbbfejlesztése sem valósult meg, helyette csak öt évfolyamú képzés indult az egész országban 1925-ben.

A tanítóképző akadémiák szervezése 1939-ben kezdődött, amikor az I. évfolyamra már líceumi növendékeket iskoláztak be. A háború után létesített „általános iskolák”-kal szinte egy időben születtek a pedagógiai főiskolák, amelyeknek az volt a rendeltetésük, hogy a felső tagozat számára megfelelő szaktanárokat képezzenek. A minisztérium Pápara is tervezett pedagógiai főiskolát, melynek szervezésével az intézet igazgatóját, dr. Csoknyay Józsefet bízták meg. Az igazgató a tanári testülettel karöltve hozzá is látott a szervezéshez, de a minisztérium még ugyanabban az évben ismeretlen okok miatt a szervezést leállította.

1957-ben ugyancsak a minisztérium Pápa város vezetőségéhez azt a kérdést intézte, hogy a felsőfokú tanítóképző intézet tanárai részére tudna-e 12-18 lakást biztosítani. A városi tanács nem tudta a kérést teljesíteni, mellyel az intézet sorsa megpecsételődött. Legalábbis így tartják még ma is, de sokkal valószínűbb, hogy már jóval előbb eldőlt, hogy az intézetet nem fejlesztik tovább.

1956-ban azonban már olyan hírek terjedtek el, hogy az intézet megszüntetésére hamarosan sor kerül, amely a Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1958. évi 26.sz. törvényerejű rendeletével be is következett: „A tanítók és óvónők képzésére a művelődésügyi miniszter felügyelete és közvetlen irányítása alatt álló, felsőfokú intézményként működő tanítóképző-intézetet, illetőleg óvónőképző-intézetet kell létesíteni..... az 1950. évi 42. törvény alapján működő tanító-, és óvónő-képzőket fokozatosan meg kell szüntetni.” E törvényerejű rendelet alapján a Pápai Állami Tanítóképző Intézet 1959-ben megszüntette működését.

A győri Apáczai Csere János Felsőfokú Tanítóképző igazgatóhelyettesi állását 1959. január 1-jétől dr. Csoknyay József töltötte be. Intézeti tanárként kapott ott állást dr. Barcsai Tibor, Baksa József, Cziráki Lajos és Illyés József. A tantestület több tagja pedig Szombathelyre került a Felsőfokú Tanítóképzőbe: Hollósy Tibor igazgatóhelyettes, Békefi Aladár Gábor, Lux Ibolya intézeti tanár, Békefi Aladárné és Hollósy Tiborné gyakorló iskolai nevelő.

A tanulóifjúságból mindössze egy IV. osztály maradt, akik a győri képzőhöz kerülve tettek érettségi vizsgát 1960-ban.

7. Indokolás az értéktárba történő felvétel mellett:

Az Állami Tanítóképző Intézet emléke a mai napig él a városban, igaz már csak elsősorban az idősebbek körében. Több ezer tanítót nevelt az ország népiskolái számára, akik közül sokan a hivatásuk országos hírű művelői voltak. Az intézet működése és a hazai tanítóképzésben betöltött szerepe azt kívánja, hogy több évtizedes tevékenysége ne merüljön a feledés homályába.

8. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

Éhártné Varga Zsuzsanna: A Pápai Állami Tanítóképző Intézet emlékezete 1896-1996 (Pápa, 1998.)

Huszár János: Iskola a viharban, Emlékek a Pápai Tanítóképzőről (Pápa, 2006. Jókai füzetek 45.)

Molnár Lajos: Emlékidézés az oktatásról és a pápai iskolákról (Pápa, 2020.)

9. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: nincs

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

A Tanítóképző épülete 1940 körül

forrás: Jókai Mór Városi Könyvtár fotótára

A korábbi Tanítóképző épülete az 1990-es években

forrás: Jókai Mór Városi Könyvtár fotótára

A korábbi Tanítóképző épülete napjainkban

forrás: Jókai Mór Városi Könyvtár fotótára

A pápai állami tanítóképző létesítésének 100. évfordulójára Nyulasi József fafaragó által készített tölgyfa emlékoszlop, amely az 1959-ben megszüntetett oktatás hiányérzetét, az elvesztés fájdalmát és a reményt az újrakezdesre szimbolizálja. A kagylóban égő láng az értelem fényét, a nyitott könyv a könyvjelzővel az alapítás - bezárás szomorú tényét, a levelek az egyre gazdagodó tudást, a vándorbot a batyuval pedig az itt kapott útravaló kötelességszerű továbbadását, az emberi értékek folyamatos továbbvitelének parancsát jelképezi.

forrás: Jókai Mór Városi Könyvtár fotótára

A tanítóképző folyosója 1945 körül, falán Cziráki Lajos rajztanár, majd Munkácsy-díjas művész készítette Zrínyi Miklós képe. Felette a szöveg: "Ne bánts a magyart!"

forrás: Jókai Mór Városi Könyvtár fotótára

Ballagás 1949.

forrás: Jókai Mór Városi Könyvtár fotótára

Utolsó ballagás 1959-ben

A tanárok balról: Khell Zoltán énektanár, Baksa József igazgató, Cziráki Lajos rajztanár, Lux Ibolya

forrás: Jókai Mór Városi Könyvtár fotótára

forrás: Jókai Mór Városi Könyvtár fotótára

forrás: Jókai Mór Városi Könyvtár fotótára

forrás: Jókai Mór Városi Könyvtár fotótára

forrás: Jókai Mór Városi Könyvtár fotótára

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés m) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

AJÁNLÁS

Pápa Város Települési Értéktárába, majd a Veszprém Megyei Értéktár sorába felvenni javaslom: a Pápán működött Magyar Királyi Tanítóképző Intézetet, amelyben 1896. november 3-án indult az oktatás, majd az iskolák államosítását követően, Állami Tanítóképző Intézetként működött egészen az 1959-es tanév végéig.

A Tanítóképző működése alatt sok-sok néptanítót adott az országnak, elsősorban Veszprém megyének. Ma is büszke vagyok rá, hogy én is a diákja lehettem e nagyhírű iskolának. Családunkból nagyapám, édesapám és apósom is itt kaptak kántor-tanítói oklevelet. Az Intézetből kikerült kántor-tanítók nem csupán tanítottak, kántorizáltak – gyakran mostoha körülmények között éltek -, de mint első osztályú népművelők alakították a települések kulturális életét, segítették az egyszerű embereket hivatalos ügyeik intézésében, színdarabokat is tanítottak, műsoros esteket, ünnepségeket szerveztek. Nem csupán jól képzett, de sokoldalú, nehéz munkájukat végző tanítók kerültek ki a képzőből.

Sokan közülük más szakterületen képezték tovább magukat, néhányat említve közülük:

- *Heitler László* pápai származású festőművész, művészeti író,
- *Kokas Ignác* festőművész, Képzőművészeti Főiskola tanára,
- *Laczó Sándor* igazgató Mihályházán, iskolája az országos röplabda versenyeken több éven keresztül első helyezett volt,
- *Dr. Horváth István* orvos-biológus, 48 éves korában akadémiai nagydoktor, New York-i Akadémia és a Magyar Tudományos Akadémia tagja,
- *Újhelyi Gábor* festőművész, Veszprém megye vezető rajz-szakfelügyelője,
- *Sárdy János* ének és színművész,
- *Huszár János* pápai helytörténész.

Az Intézet jól képzett tanárai magasra emelték a tudás mércéjét. A hagyományos közismereti tantárgyak mellett a szakterület tantárgyait, pedagógiát, pszichológiát, tanítási módszertant, ének-zenét, hangszer ismeretet és rajz és festészetet is oktattak.

Az általános műveltség, tudás alapjainak elsajátítása mellett erkölcsi hitet, a jövőbe vetett bizalmat, a közösségek iránti tiszteletet és megbecsülést, az emberek iránti megbecsülést és szeretetet is elsajátítottuk az 5 éves képzés során, melyet nyugodt lelkiismerettel vallok sok éves távlatból is.

Tanáraink jól tudták mi a cél és azt hogyan valósítsák meg. Tudták, a nemzetnek, a hazának szüksége van diplomokra, iskolákra és kiválóan felkészült tanítókra, az utóbbiak a nemzet tartópillérei lettek.

Pápa város kulturális életében is jelentős szerepet vállaltak a képzősök. Rendezvényeken, önálló műsoros esteken léptek fel. Látványos sportbemutatókat tartottak. Irodalmi vetélkedőket szerveztek a különböző iskolák diákjai között. A környék falvaiban önálló műsoros esteket adtak, un. falujárás keretében.

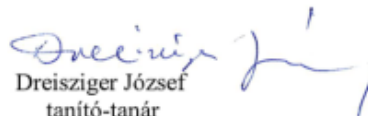
A falusi olvasóköri, valamint gazdakörök szervezésében és eredményes működésében nagy szerepük volt a kántor-tanítóknak. Ennek egyik részese nagyapám volt, mindezt hagyatékából ismerem. Ő Tapolcafő községben tanított és kántorizált több mint 40 évig.

Az Intézet szellemi hagyatékának fennmaradása az utókorra hárul. Nemzeti, kulturális örökségünk megőrzése, annak továbbadása nem kis felelősséget ró ránk.

Ma az Intézet impozáns külsőt mutat. Előkertjében emlékoszlop hirdeti, hogy itt évtizedeken keresztül kántor-tanítókat képeztek, akik a képzőben kapott lámpásokból magukkal vitték a fényt.

„Mert minden elmúlik, amit a világ szépnek talál, a kegyetlen sors a gazdagságot hamar elrabolja; csak az erény és a tudás marad örök, ezek felett a sorsnak nincs hatalma.”
(latin bölcsesség)

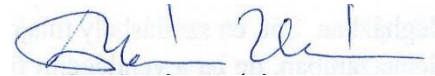
Pápa, 2021. november 4.

Dreisziger József
tanító-tanár

(Akinek a Képző megszűntetése ma is fájó emlék!)

3. A javaslatban megadott adatok kezelésére, illetve a benyújtott teljes dokumentáció, - ideértve a csatolt dokumentumok, saját készítésű fényképek és filmek felhasználására is - vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Alulírott Dr. Kovács Zoltán hozzájárulok, hogy a javaslatban szereplő személyes adataimat, illetve a javaslat teljes dokumentációját Pápa Város Önkormányzatának Települési Értéktár Bizottsága kezelje, korlátlanul felhasználja, azokat szükség szerint nyilvánossá tegye.

4. A nem saját készítésű dokumentumok szerepeltetése esetén az adott dokumentum tulajdonosának hozzájáruló nyilatkozata a szabad felhasználásról

Alulírott Boros Katalin, a Pápai Platán Nonprofit Kft. ügyvezetője, mint a Jókai Mór Városi Könyvtár fenntartója nyilatkozom, hogy a jelen javaslatban szereplő – a Jókai Mór Városi Könyvtár fotótárában fellelhető – fotók jelen javaslatban, valamint Pápa Város Értéktárának honlapján (ertektar.papa.hu) szabadon felhasználhatóak.

Boros Katalin
ügyvezető
Pápai Platán Nonprofit Kft.